

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovolijo pošiljati (frankirani) uredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa upravništvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. — O vzgoji k snažnosti. — O gluhonemih. — Marka Fabija Kvintiljana govorniški pouk. — Slovniški pogovori. — Dopisi. — Razne stvari. — Inserati.

 Ker se leto že bliža svojemu koncu, mnogo še jih je pa s „Popotnik-ovo“ naročnino na dolgu, tako vljudno prosimo vse one p. n. naročnike, katere to zadeva, da vendar enkrat storijo svojo dolžnost in nam z opominjanjem ne delajo nepotrebnega dela in troškov. **Upravništvo.**

O vzgoji k snažnosti.

„Dober kup sta red in snaga,
Vsakemu sta ljuba draga“.

Da! ko bi pač vsakemu ljube bile te lastnosti in sosebno pa snaga, bi tu pa tam vendar lepše bilo nego je. Ne bilo bi se bati v marsikako kmečko hišo vstopiti ali celó blizu iti.

Po naših selskih krčmah kot javnih prostorih je še mnogo potreba. Tujec, ki je po nesreči zašel tu ali tam v kako zanemarjeno krčmo ali hišo, potem sploh obira in raznaša slovenske ljudi. V nam neprijaznih krogih se z nekako priljubljenostjo govori in pretirava o nesnagi naših ljudi.

Ali v nekajih krajih na Sloveuskem je še pač res prava pravcata nesnaga doma, koja dela ljudstvu nečast, ter mu škoduje tudi v materijalnem in zdravstvenem obziru. — Oglejmo si nekov tak kraj. a neimenujmo ga, iz česar pa nikakor ne sledi, da bi ga nikjer ne bilo. — Po vašeh in blizu hiš je polno blata, ceste in poti so slabe in polne druge nesnage.

Vodnjaki so slabo okovarjeni, vsa žlavsca se vanje izteka in čestokrat raznotera nemarnost v njih napaja. Hišne stene so zanemarjene, ostrešja mole čestokrat gola rebresa proti sinjemu nebu. Pri hiši ni najpotrebnejšega kraja, kamor bi se človek skril. In kolike neprilike baš radi tega! A vstopimo v hišo! Tu je rado vse prašno in smetno; okna so varno zabita in zaduhla sapa nam nasproti vonja. Postelje so dostikrat podobne sè slamo nastlanemu koritu. Na peči se parijo razne cunje, okoli nje ali na njej čepe mršavi otroci.

Vsesti se je treba na prašno klop ali stol; če ti pa ponudijo kruha ali piti, se ti studi do zarujavelega umazanega noža in do umazane meglene posode.

Tako in enako se še tu pa tam v naših krajih najde, ia to je kriva le malobrižnost za snago, stara navada, koja se nikakor h krati odpraviti ne dá, a krivo ni samo uboštvo, s čimur se toliko rado opravičuje. Se hočemo li potem toliko čuditi, če nam iz taih hiš, taih sel dohajajo nesnage vajeni otroci

v šolo? Nikakor ne! Pač pa moramo ves naš pozor obračati na dobro vzgojo naših učencev, kateri naj postanejo boljši, nego so njihovi predniki.

Vzgoje, dobre vzgoje je treba toliko kolikor pouka.

Pouk in vzgoja k vsemu dobremu in lepemu morata skupno objemati našo mladino, ako hočemo, da smo za narod kaj storili.

Šola mora torej k snagi privajati in vzgojevati, to tirja

1. skrb za zdravje,

2. obrazovanje lepočutja, ker zunanja snaga je vzajemna tudi z notranjo čistoto.

„Moj sin, snaga je zastava znotranje čistosti,“ pravi Rückert. Snaga mora biti povsod, ne le v šolskeji sobi in drugih šolskih prostorih, ampak v celém šolskem obližju. Sosebno pa šolska soba mora biti prava podoba snage. — Učitelj ne sme nikakoršne nesnage trpeti v šoli, ne prašnih klopí, ne smeti po koteh, pajčevine po stenah in raznih obrezkov pod klopí. Soba se mora vsaki den pomesti in prah obrisati.

Dvakrat do trikrat v letu se naj tla operejo; okna večkrat snažno obrišejo in stene prahu očedijo.

Tako tudi naj se vsaki den snažijo stopnice in prehodniki kakor tudi stranišča. Otrokom se mora strogo zabranjevati šolske prostore onesnaževati, stene in klopí pomazati ali je celó drugače poškodovati.)

Snažno mora biti pa tudi šolsko orodje otrok.

Knjige morajo otroci imeti lepo ovite, ne smejo jih pomazati in počekati ter ne posameznih listkov — kar je zelo nečedno — zavihovati. Baš tako snažni morajo biti njihovi zvezki, pisanke in risanke.

Kar se piše ali riše, če že ni ovače dovršeno — mora biti vsaj lepo snažno brez vseh večih madežev.

Tablicam naj se okvirji večkrat omijejo, naj se ne pljuva po tabli in ne briše z rokavom, kar je grda razvada malih učencev. Pri vsakej tablici naj bi bila gobica ali vsaj mokra cunjica, katera se pa vsaki den doma snažno izžmeti mora. Pri pisanju s peresom naj se zabrani pregloboko namakanje, da se zvezek in prsti ne zamažejo.

Nikakor se ne sme prepolno pero na klop ali tla otirati, da se lastna in sosedova obleka ne počrni, ter še tako drugih sitnostij in razprtij ne vznbuja. Snažni morajo biti učenci sami in snažna njih obleka.

Roke, obraz, ušesi in vrat, vse to mora biti vsikdar snažno umito. Kadar učenci bosi v šolo dohajajo, morajo imeti snažno umite noge.

Lasje naj bodo na kratko pristriženi in lepo počesani; pri dečkih lepo na desno, ne pa naravnost na čelo poglajeni, pri deklicah spleteni in morajo one v šoli vedno gologlave sedeti.

Naj se ne dovoli pljuvanje po šoli ter ono nagnjusno snaženje nosa, ki je sploh še v navadi pri kmečkih ljudeh. Otroci se morajo privaditi na rabo robea in snažnega vedenja.

Nohti na rokah ne smejo biti črni ampak snažni in na kratko prirezani. Da si učenci vadijo snažiti zobovje in usta, treba je skrbeti z vstrajnim poukom. Povedati je treba, da je sosebno v družbi se snažno in čedno zadržati, da ne gre si štorati po ustih, ušesih ali celó po nosu, da je grdo se vpričo

druzih kraspati, ter je treba pri zdehanju roko na usta položiti itd. Obleka učencev bodi po možnosti čedna, ne razcapana, črveljci ne polni starega blata. Če je deževno in blatno, naj se pred vhodom na železu ali vsaj na smerekovih zato pripravljenih vejah blato do dobra osnaži in nikakor ne dopušča, da raznovrstno blato otroci v šolo nanosijo, kar je ne le nesnažno, marveč tudi zdravju zelo škodljivo. V gorskih krajih, kjer otroci s cokljami v šolo prihajajo, je umestno, da coklje na prehodniku pred šolsko sobo odložijo, ker potem med poukom nikacega ropota ne delajo.

Učitelj bo snago in čeduo vedenje dosegel:

1. Po svojem vzgledu,
2. s skrbno privajo otrok, in
3. z vstrajnim nadziranjem vsega k snagi potrebnega.

Zatoraj je treba a) vsakrat pred šolo učilnico še enkrat dobro pregledati ter vsakojake pomanjkljivosti odpraviti. Dobro je, da se dovoli pridnemu dečku, da sme gobo izprati, tablo pobrisati ali kaj enacega storiti; dekletu pa, da obriše še enkrat mizo in stol ali kako učilno pripravo itd.

Tako se otroci sami vadijo snage in črtiti nesnago.

b) Šolsko orodje otrok naj se pregleda vsakrat predenj se rabi ter vsaka nedoslednost odstrani.

c) Učitelj naj posebno male učence zaradi njih snažnosti na telesu in obleki vedno nadzoruje, so-li spodobno umiti in počesani, je-li njihova obleka zadosti čedna. Kajti so otročaji, koji bi radi vedno staro blato na obleki nosili ter svoje črvelje nikdar ne osnažili posebno pa, ako stariši niso dosta brižni v tem oziru.

Na snažnost glave je seosebno, jako paziti, ker baš ta preimeniten ud telesa se rad mnogo zanemarja.

Dečki se posebno pri telovaji oziroma snažnosti prav lahko na tenko pregledajo, da ne hodijo — zlasti po letu — s črnimi nogami, mršavimi lasji, eunjasto obleko in umazano srajco. Z vsemi sredstvi je na to delati, da se strgano zakrpa in vsaj vsak teden perilo menja ter se k počitku preoblači.

Kakor vojaški poveljnik svoje vrste, tako tudi učitelj svoje učence dobro pregledavaj!

Ko bodo večji, hvaležni mu bodo.

K snagi deklet pa razun učitelja, učiteljice zlasti pri pouku ročnih del največ pripomorejo s svojim vzgledom in potrebnim poukom, ker je že naravno, da ženska ženski najrajše verjame ter se spol po spolu ravna.

Bodi mi še dovoljeno, da vpletem nekaj iz spomina na moje mlade dni. Spominjam se, ko sem še bosopeti fantin v domačo šolo zahajal, kako nas je tedanji naš č. g. katehet — sedaj zaslužni župnik narodnega trga na spodnj. Štajerju — k snagi napeljeval in vspodbujal.

Kdor je bil strgan ali je imel umazano perilo ali celó živo nesnago, poslal ga je domov rekoč mu, da je šola preimeniten kraj za tacega umazanca. In došel je dečko drugi den snažen in z zakrpano obleko v šolo. Onemu, koji si — če tudi prej opominan — ni dal svojih dolgih, v lice mu štrlečih las porezati, je č. g. sam prav lepo lase poškreval. In po letu nas je še-le „muštral“! Gorje mu, ki ni bil snažno umiti, da bi bil imel črni nogi, koj ga je

nagnal k potoku, da se je nesnage očistil. Vse take nemarnjake pa je potem starišem zatožil, ter jih prosil otroke snažne imeti.

Da je gledal, da so tudi deklice lepo snažno in čedno opletene v šolo dohajale, je itak razumno. In tako je bilo prav! Vsi odrasli se ga hvaležno spominjajo. — Torej — pri prvi neubogljivosti naj se samo opominja in svari, če pa še potem nič ne pomaga, naj se taki nemarneži — če mogoče — res pošljejo domov ali pa vsaj k vodnjaku, da se osnažijo. V vseh slučajih pa naj učitelj s stariši govori in je spodbuja, da pazijo na snago svojih otrok.

„Na prvi mahljaj ne pade nobeno drevo“, tako tudi otrok vaje nesnage, ne bode tako hitro drugačen; a s potrpljenjem in vstrajnostjo bode le s časom „iz Savla Pavel“. Otrok pa, koji si je prisvojil čut do snage, oblažil si je srce in zadobil podlago tudi drugim čednostim.

Bodimo torej pozorni in vstrajni!

Če so tudi raznovrstne ovire, a vsaj nekaj se bo vendar spremenilo in na bolje obrnilo narodu na čast. Olajšali bomo delo in vzgojo zanamcem in večkrat pa celó sami veselja doživeli.

V....o.

O gluhonemih.

(Dalje.)

4. Z ozirom na nabožnost.

V domači odgoji gluhonemega otroka k nabožnosti ne gre za to, da se otroku raztolmačijo te ali one verske resnice, nego za to, da se mu vzbude in vnamejo nabožni čuti. Ni toraj naloga domači odgoji, gluhonememu otroku tolmačiti (raztolmačevati), da je en Bog, da so tri božje osebe, da je Kristus za nas trpel, da nas je s svojo smrtjo odrešil, da je naša duša neumrljiva itd.; nego vzbuditi v njem slutnjo, da je neko bitje, katero vse vidi in vse vé, kateremu se priporočamo, katero prosimo, kateremu se zahvaljujemo, od katerega pride vse dobro, kateremu se dobra dejanja ljudi dopadejo, katero hudobna dela sovraži itd. Take nabožne čute pa vzbudiš v njegovem sreču, ako o primerni priliki pred njim hvaležno proti nebu zreš, pred razpelo poklekneš, roke skleneš, pobožno moliš, ga večkrat v cerkev pelješ, med viharjem, gromom in bliskom s prstom kviško kažeš. Na takšen način tedaj naj stariši vzrejajo svojega gluhonemega otroka k nabožnosti. — Ko je otrok gođen za uk, (v 7. — 8. letu) naj ne zamudé, pošiljati ga v šolo.

Gluhonem otrok v domači šoli.

1. Splošnje opomnje pa postavne določbe gledé obrazovanja gluhonemih.

Gluhomutce obrazovati v javnih šolah še ni zapovedano.*) Skrb za njihovo obrazovanje prepušča se dež. zastopstvom, duhovnim in drugim blago-

*) Šolski zakon z dne 2. maja 1883 določnje gledé dolžnosti nepolnočutnih otrok, šolo obiskavati v § 23: „Dolžnosti hoditi v javno šolo odvezani so časno ali za vselej:“ otroci, katerim kaka duševna ali težka telesna napaka brani učiti se ali hoditi v šolo . . .“ Gluhonemim „brani učiti se“ (v javni šoli) gluhost in nje posledica nemost; slepim pa „brani v šolo hoditi“ slepost.

tvornim društvom. A državnim oblastvom je tudi na tem, da se gluhonemi izobražajo, dokaz temu so obrazovanja gluhonemih se tičeče določbe v šolskih zakonih in več ministerskih naredeb, ki imajo namen, pospeševati obrazovanje gluhonemih. V zakonu z dne 2. maja 1883, s katerim so se nekatere določbe ustanovljajočega šolskega zakona z dne 14. maja 1869 izpremenile, predpisuje § 29. v konečnem odstavku: „Razen tega (razen že navedenih predmetov) je treba ondi, kjer bode prilika k temu, vzrejence (na učiteljskem izobražovališču) seznaniti z načinom, kako se poučujejo gluhonemi in slepi...“ § 59. istega zakona pa nalaga v drugem odstavku dež. zakonodavstvu: „Takisto (kakor napravljati šole za polnočutno dečo) pristoji tudi deželnemu zakonodavstvu izdati pripravno ukazilo gledé ustanovitve za deželo potrebnih šol in odgojilnic otrokom nepolnočutnim (namreč gluhonemim in slepim.)“

Navedene postavne določbe ne zadevajo ljudske šole (§ 29. posredno), vzel sem jih na to mesto bolj zaradi popolnosti, kakor, da je treba vedeti jih učitelju. Ljudske šole naravnoč pa se tiče ukaz vis. min. za uk in bogočastje z dne 6. julija 1881 št. 6464.

Najvažnije točke tega ukaza so te-le: „treba je, da se v obče nepolnočutni otroci nauka v ljudski šoli udeležijo“.

V poučevanju in odrejanju slepih ali gluhonemih otrok se pa mora na posebne okoliščine gledati in se morajo posebne naloge reševati, tako, da je treba za vsestransko obrazovanje po svoje urejenih zavodov. Število in prostornosti obstoječih zavodov za slepce in gluhomutce pa ne zadostujejo potrebam, kakor uči to izkustvo. Dasi je tudi stanovit namen, pomnožiti in razširiti te zavode, morejo se urediti v ljudski šoli vsaj za silo take naprave, da dobé vsi za uk sposobni slepi in gluhonemi otroci njim primerne, najpotrebnejšega nauka in z njim združene cdgoje.

Ako se odgojenci na učiteljskem izobražovališču seznanijo z načinom, kako poučevati slepe in gluhoneme otroke, je s tem prvi pogoj spolnjen, da se morejo poučiti slepi in gluhonemi otroci tudi v ljudski šoli deloma s polnočutnimi, deloma v posebnih učnih urah, vsaj v početnih in najpotrebnejših naukih in spretnostih; čisto posebno pa, da se more pospeševati njih izreja in da se vsposobljajo za vstop tudi v kak višji razred zavodov za slepce in gluhomutce, s čimur se doseže ta hasek, da se okrajša čas obrazovanja posamnih odgojencev v teh zavodih, in da more potem več takih otrok uživati dobrote zavodov“.

Kaj zahteva tedaj ta ukaz?

1. Da se udeležujejo tudi nepolnočutni (slepi in gluhonemi) otroci naukov v ljudski šoli;

2. da se poučé slepi in gluhonemi otroci v ljudski šoli deloma skupno s polnočutnimi otroci, deloma v posebnih učnih urah v početnih in najpotrebnejših naukih in spretnostih, in da se pospešuje njih odreja;

3. da se vsposobijo za vstop v kak višji razred zavodov za slepce in gluhomutce.

Je pa li kos ljudska šola tej obširni nalogi?

Kar se tiče slepih otrok, jo bode v vseh točkah lahko rešila, ako so učitelji le nekoliko voljni, pomagati nepolnočutnim revčekom. Slepi otrok, jezika vešč, se bo ustmenega poučevanja in petja z istim vspehom vdeleževal, kakor polnočutni

otroci. Tudi na pamet računati in brati yzvišene črke se brez težav nauči. *) Slepí otrok se tedaj v resnici dá v ljudski šoli „v početnih in najpotrebniših naukih poučiti ter vsposobiti za vstop v kak višji razred zavodov za slepce“.

Mnogo težje pa je rešiti zgoraj označeno nalogo pri gluhonemih, jezika nevesčih otrokih. Poučiti je „v početnih in najpotrebniših naukih“ in je „osposobiti, da stopijo v kak višji razred gluhonemnic“ bo le tam mogoče, kjer je učitelj temeljito poučen v metodiki za poučevanje gluhonemih, in če je poleg tega dovolj požrtvovalen. V obče se bo pa treba z manjšimi vspehi zadovoljiti. Pa to nič ne dé. Ako bi šola ničesar drugega ne premogla, kakor to, da se otrok v šoli odgaja, ter tam pa tu kako pobudo dobi, bil bi zanj že velik hasek, posebno če bi ne prišel v gluhonemnico. A dá se mnogo več doseči in sicer v vsaki šoli, tudi tam, kjer ni učiteljev, kateri bi bili poučeni v metodiki za poučevanje gluhonemih. Gluhonemi otroci, kateri so domačo šolo obiskovali in se tu izrejali ter primerno poučevali, hitro in dobro napredujejo v gluhonemnici; dočim je mnogokrat treba otroke, ki niso bili prej v nobeni šoli, $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{2}$, celo eno leto odgajati ter je za uk pripravljati in vsposobljevati, prej ko se more z njimi pričeti redno poučevanje. Če tedaj gluhonem otrok za uk vsposobljen stopi v gluhonemnico, je to toliko, kakor da bi stopil v kak „višji razred“, ker se kar lahko začne z njim pouk in mu navadno ni treba razredov ponavljati. Pri njem je toraj prej končano izobraževanje v zavodu. (tako, kakor da bi bil stopil v kak višji razred), — in na njegovo mesto lahko pridejo drugi, novi odrejenci. Pa če tudi doma ostane, mu bo to, kar se je učil, — če je bilo še tako malo —, koristilo. Obiskovanje domače šole je gluhonememu otroku tedaj v vsakem obziru koristno.

V sledečem bodem poskusil nalogo ljudske šole gledé odrejanja in poučevanja gluhonemih otrok v domači šoli na podlagi vis. min. ukaza natančneje določiti, odbrati učno tvarino ter sestaviti učni načrt. Poleg tega bodem opozarjal na primernih mestih na to, kako reševati nalogo v posamnih točkah.

2. Sprejem otroka v šolo.

Za uk niso sposobni vsi gluhonemi otroci. Mnogo (poprek $\frac{1}{5}$ — $\frac{1}{3}$) jih je, ki so slaboumni in bebasti. Če je gluhonem otrok okoren in ne varen v svojem kretanju, če ima zganjeni kolena, če se naprej drži, če mu roki navzdol visite, če opotečno hodi in z nogama brusi, če na pol zija in mu iz ust sline tečejo, če ima debel jezik in debeli ustnici, če sta ustna kota pogreznena, če daje od sebe nečlenite, neprijetne glase, če ima medle oči in glóp pogled, če ga ničesar ne zanima, kar mu pokažeš, ali kar se okolu njega godi: tedaj je gotovo, da je slaboumen, bebast. S takim otrokom se ne dá v šoli mnogo opraviti. K večemu, da se nekoliko odgoji, slabih navad odvadi in boljših privadi. Pa tudi to bo možno le tedaj, ako ne moti pouka. Taki otroci se seveda v gluhonemnico ne sprejemajo; za njihovo odgojevanje so posebni zavodi, namreč idijotnice, kakor je n. pr. v Brucku na Štajerskem eden, „Pijev zavod“.

Ako je pa gluhonem otrok v svojem kretanju spreten in točen, ako se ravno drži in varno stopa, (če tudi malo z nogama brusi), ako ima žive oči in

*) Yzvišene črke si lahko učitelj sam napravi, da jih na debelejši papir nariše in potem izbode, ali z debelejšo nitjo pošije.

bister pogled, ako ga vse zanima, kar mu pokažeš in kar se okolu njega godi, ako reči v naslikani podobi spozna, ako se z dobro zaznamajočimi telokreti sporazumeva, ako vé na prste šteti (v 6.—7. letu), ako zna pisalo prejeti ter črte ponarejati: je sposoben za uk. Takega otroka sprejmi brez pomisleka, on te ne bo motil v poučevanju, ti ne bo delal sitnob in bo lepo napredoval.

3. Kako uvesti gluhonemega otroka v šolsko življenje in kako postopati z njim v šoli.

Novosprejet gluhonem otrok je uvrstiti med prvence. Da ga ima učitelj blizu sebe, odloči mu naj prostor v prednji klopi med dvema pridnima učencema, katera mu — ako je treba — pri rokovanju tablice, kamenčka itd. pomagata in tam pa tu kaj pokažeta. Otroka je varovati, da ga drugi ne dražijo, kar učitelju ne bo težko, ki ima v šoli dober red. Na pot iz šole domu in od doma v šolo, dá se mu, ako ne obiskuje kak stareji brat ali stareja sestra njegova šole, kak napredniši učenec za voditelja in varuha. Ta učenec je h krati tudi tako rekoč posredovatelj med šolo in domom. On starišem poroča, kako se njih gluhonem otrok v šoli vede, česa se uči, kakih učnih priprav mu je treba itd. Če je otrok sprva plah, pusti naj ga učitelj, da vpljiva nanj šola; polagoma se bo že privadil novim razmeram; učenci se mu bodo prikupili; postal jim bo prijazen in tudi učitelju se bo bližal.

V občeivanju z otrokom naj učitelj nikdar ne pozabi, da je otrok gluhi in něm in da mnogokrat ne ume, kaj hoče učitelj. Spoznal bo na njegovem obrazu in po njegovih telokretih, ga je li razumel ali ne. Telokretov otrokovih si pa učitelj sprva ne bo vedel vsekrat tolmačiti; on se jih bo moral še le privaditi in se učiti od otroka, da jih razume. Dotlej sporazumeva se naj z njim po drugih otrokih, kateri bodo mnogo prej razumeli malega gluhomutca, kakor učitelj.

Kakor hitro se dá, zahtevati je od otroka, da na pogled, na migljaj uboga. Ker vidi, da tudi drugi storé, kar učitelj zapové, se on ne bo vpiral njegovim poveljem, ako gleda učitelj, da bo razumljiv, da ne bo preveč zahteval, in bo dosledno postopal.

Otroških iger v prostem času, telovadbe, izletov itd. udeležuje naj se tudi gluhonem otrok, da se bolje spozna s svojimi součenci in se uči z njimi občeivati in se zastopiti. Da tako občeivanje ugodno vpljiva ne le na nja pravost, ampak tudi na razum, mi pač ni treba posebej poudarjati.

V otroku naj se oživljajo in jačijo nabožni čuti. Bodo se, ako učitelj o pravi priliki (kadar je namreč otrok za to občutljiv) opozori s primernim telokretom na stvarnika, na dela, ki so prišla iz njegovih rok, in ako otrok pri molitvi z drugimi roki sklene in proti nebu zre, ako z drugimi učenci vred v cerkev hodi in se tam „pobožno“ vede, kakor oni.

Da otrok veselje dobi do šole in uka, je treba, da učitelj pogosto obrne svojo pozornost na njegove naloge in izdelke; pri dobro izvršenih naj ga pohvali s prijaznim obrazom in prikimom, ali pa da ga 2—3krat z roko rahlo na ramo udari, ali ga poboža.

Ako obiskujejo stareji brati ali sestre gluhonemega otroka šolo, poučiti jih je, kako naj pomagajo doma svojemu gluhonememu bratu ali sestrici, ka-

dar dela svoje naloge; v šoli pa se lahko učenci iz viših oddelkov ali razredov rabijo za „pomožne učitelje“, zlasti tedaj, ako gre gluhonememu učencu kaj utrditi, ali z njim kaj ponavljati.

Omeniti mi je še, da v začetku nikakor ni treba, da bi gluhonem otrok ves predpoldan ali ves popoldan sedel v šoli. Če je sprva $\frac{1}{2}$ do 1 uro vsaki dan pri pouku, to zadostuje; še le poznej, ko se je šoli že privadil in ko bo ložje najti in dati mu primernega dela, zdaljšati mu je poučni čas.

(Dalje sledi.)

Marka Fabija Kvintilijana govorniški pouk.

Iz latinskega jezika preložil prof. Fr. Brežnik.

(Dalje.)

Poglavje 4.

O slovnici.

Prvi bode pri onem, ki se je dobro pisati in čitati naučil, imel opraviiti jezikoslovec. Do tega mi ni veliko, bi li govoril o grškem ali latinskem, da-si se raje z grškim pričinja. Kajti pri obeh je metoda ravno ista. Tedaj ima ta veda, ker se prav kratko v dva dela deli, namreč v znanost pravičnega govorjenja in v razlaganje pesnikov, širji pomen nego li naslov na čelu pravi. Kajti z govorjenjem je pouk pisanja zvezan in pred razlaganjem pesnikov se vrši pravilno čitanje; vsem tem stvarjem se pridružuje kritika, v katerej so bili stari jezikoslovci tako strogi, da si niso upali samo verzov in knjig z nepravim napisom kot podtaknenih z nekim kritičnim znamenjem¹⁾ iz vrste izbrisati, ampak da so tudi nekatere može med pisatelje uvrstili, druge celo iz števila izbacnili. Pa prebiranje samih pesnikov ne zadostuje; preiskati je treba pisatelje vsake vrste ne samo zaradi vsebine ampak tudi zaradi besedij, ki dostikrat svojo pravico od pisateljev dobivajo.

Potem ne more slovnica niti brez glasbe dovršena biti, ker mora o metrih in ritmih govoriti niti bi, če zvezdoslovja ne zna, pesnikov razumela, ki (da druge zamolčim) tolikrat po vzhodu in zahodu zvezd čas določujejo; slovnica mora tudi modroslovje dobro poznati, ker se skoraj v vseh pesnih premnoga mesta nahajajo iz natančne vede naravoslovja posneta posebno pa zaradi Empe-dokleja²⁾ v Grkih, Varona³⁾ in Lukrecija v Latinceih, ki so nauke svojega modrovanja v verzih spisal. Tudi ne zadostuje navadna zgovornost, da bi kdo o sleherni stvari, katere sem omenil, izvrstno in obširno govoril, tem menj se

¹⁾ Kritično znamenje so imenovali Grki „obelos“. Bila je vodoravna črta, ki je verzu ali mestu v kakem spisu pridejana kazala, da je podtaknen. To znamenje sta bajé slavna aleksandrijska nčenjaka Aristofan in Aristarh prva rabila.

²⁾ *Empedoklej* rojen okoli 490. pr. Kr. v Agrigentu, odličen naravoslovec, modrijan, govornik in zdravnik je spisal tri knjige obsegajoče delo „o naravi“, v katerej razpravlja katere različne prikazni v naravi nastanejo, vsled vpliva dveh močij, ki se imenujejo *φιλι* in *ψυχο*. Spisal je še več drugih knjig.

³⁾ *Varo in Lukrecij*. Marka Terencij Varo rojen v Sabinskem v Reatu, je bil zelo učen mož, ki je latinski jezik in rimski pravek natančno poznal. — T. Lukrecij Kar, r. 98. pr. Kr. je zložil krasno poučno pesen „o naravi stvari“.

sme onim prizanesti, ki to umetnost kot nevažno in suhoparno zasmehujejo; kajti če ni ona prihodnjemu govorniku zanesljive podlage dala, se bo vsa njegova zgradba zgrudila; potrebna je dečkom, prijetna stareem, sladka spremeljalka v samoti in le ona sama obsega v celi vrsti znanostij več dela kakor bleska.

Torej naj nihče elementov slovnice kot malenkostnih ne zaničuje, ne kakor da bi bilo težavno konsonante od vokalov ločiti in one same v vrsto poluglasnikov in nemih razdeliti, ampak ker bo onim, ki v notranjost tega, rekel bi svetišča pridejo, mnogo lepega očitno, kar ne more samo deškega duha bistriti, ampak tudi najvišjo oliko in znanost pospešiti. Ali more vsako uho glasove črk meriti? gotovo ravno toliko kakor glasove strun. Se vé da jezikoslovci¹⁾ bodo vse te stvari natančno preiskavali, nam li nekatere potrebne črke manjkajo; ne kedar grški pišemo (kajti tedaj si od njih dve izposodimo), ampak lastne v latinskih besedah, kakor se v teh le seruus in uulgus eolski digama pogreša in kakor je med u in i srednji glas; kajti mi ne izgovarjamo optimus tako kakor opimus in v katere se niti e niti i natančno ne slišita. Dalje niso li druge odveč, razven onega znamenja sapnika (in če je potrebno, tudi svoje nasprotje zahteva) n. pr. k, ki se nahaja samo kot kratka za nekatera imena, in q, kateremu po glasu in znamenju podoben, samo, da se pri nas bolj poševi piše, je koppa pri Grkih zdaj samo kot števnik in izmed naših zadnja črka, katero ravno tako lahko pogrešamo kakor ψ ne iščemo. Pa tudi pri vokalih mora jezikoslovec na to paziti, ni li raba nekaterih sprejela za konsonante, ker se iam kakor jam piše in uos kakor vos.²⁾ A one, ki se kot vokali vežejo, napravijo ali eden dolg zlog, kakor so stari pisali, ki so po dvojbo onih rabili za znamnje dolžine, ali dva (zloga); iz treh vokalov pa zlog ne more nastati, ako nam ne rabijo nekateri mesto konsonantov. Tudi to bode preiskaval, na kak način se dva vokala v enega iste vrste stapljata, kajti izmed konsonantov ima vsak družega za sebo.³⁾ Le črka i se v svoj glas pretaplja, kajti conieit se iz iacit izvaja, in u, kakor se dan danes piše uulgus in seruus.

¹⁾ V razumljenju tega, kar Kvintilijan o črkah pravi, naj služi to-le: Latinski jezik ima pet vokalov a e i o u, sedem poluglasnikov f l m n r s x, izmed katerih so l m n r topljivci (liquidae), potem devet nemih (mutae) b c d g h k p q t, skupaj 21; k tem so še pridejali iz grščine y in z. Med u in i je bil srednji glas, najprej v superlativni končnici ūmus in v dativu in ablativu pluralis 4. deklinacije. Cesarju Klavdiju, ki je za ta nedoločen vokal hotel posebno črko vpeljati, je izpodletelo. Naposled so se jezikoslovci odločili za i in pri tem je ostalo. Ker so Rimljani eolski digama, kateri glas je latinski „v“ predstavljal, za glas F porabili, niso za poznamovanje glasu „v“ nobenega znamenja imeli. Torej so sorodno črko u za u in v rabili. Cesar Klavdij je poskusil. (Suet. vit. Claud. XII.) alfabet s tem dopolniti, da je tri nove črke pridejal. Ko je bil g iz c nastal, se je rabil c namesto k, ki je odslej nepotreben bil. Za časa rimskih cesarjev se je k rabi. v Karthago, Kalendae in kot kratka (K.) za Kaeso. Iz grškega Koppa je nastal lat. Q Črke X in Ψ so se nekaterim latinskim slovničarjem nepotrebne zdele. Pripomniti je še, da se nekateri vokali (e in i) koncem, deloma tudi v nenaglašanih zlogih v sredi besed niso razločno izgovarjali.

²⁾ Tekst na tem mestu ni zanesljiv. Menda je treba pisati: iam — iam, vos — uos; kajti predočiti bi se moralo, da se v nekaterih slučajih vokali v konsonante izpremenje.

³⁾ Stari (Quint. XII, 10. 29) so menili, da konsonant neposredno sledeči konsonant vlomi. Kvintilijan pravi, da se dva jednaka konsonanta (tt. mm) zaporedoma ne izgovarjata razločno. Vokala, ki se v svoj glas stapljata, sta i in u, kedar se kot j in v rabita.

On tudi naj ve, da je Cicero rajši alio in Maia z dvojnimi i pisal, v katerem slučaju se bo tudi kot konsonant rabil. Torej naj se deček uči, kaj je črkam lastnega, kaj da imajo skupnega in katera sorodnost je med njimi; naj se ne čudi, zakaj iz scamnum nastane scabillum ali iz pinna (kar ostrino pomenja) bipennis (= sekira z ostrino na obeh straneh); naj se ne vda zmoti onih, ki imajo pennae za ptičje perutnice, ker menijo, da se ta beseda izvaja iz dveh perutnic.¹⁾

Pa ne samo te spremembe naj zna, katere provzroča ta spregatev in predlog, kakor secat secuit, cadit excidit, caedit excidit, calcat exculeat, in tako lotus od lavare in od todi zopet illotus in tisoč drugih, ampak tudi, kar se sčasom v nominativu spremeni; kajti kakor so se Valesii in Fusii v Valerii in Furii pretvorili, tako se je tudi nekda govoriло arbos, labos, vapos in clamos. In celo črka s je bila iz teh besedi izključena in je v nekaterih samo mesto druge nastopila, kajti nekda so govorili mertare in pultare, celo fordeum in foedos, ker so mesto sapnika, rekel bi, podobno črko rabili; Grki pa navadno aspirujejo, kakor Cicero pro Tundanio pričo zasmehuje, da ne more prve črke onega imena — Tundanius — izgovoriti. Pa tudi b smo včasih na mesto drugih postavili, od todi imena Burrus, Bruges in Belena.²⁾ Ravno tako je nastalo iz duellum bellum, od koder so se nekateri predrznili Duellce in Belce imenovati. Kaj pa stlocus in stlites?³⁾ Potem neka sorodnost črke d s t? Torej se ne smemo preveč čuditi, če na starih zgradbah našega mesta in v glasovitih svetiščih Alexanter in Casantra beremo. Potem zamemba o z u, tako da se je pisala Hecoba, notrix Pulcidis in Pulicena in, da ne kažem samo grških besed, dederont in probaveront? Tako je postal Ὀδυσσεύς, katerega so napravili Eolei Οὐδυσσεύς, Ulixes. Ali ni nastal tudi e mesto i? n. pr. Menerva, leber, magester, in Diiove victore mesto Diiovi? Pa meni zadostuje na stvar opozoriti, ker ne poučujem, ampak one samo opominjam, ki bodo poučevali. Potem bo treba paziti na zloge, o katerih hočem pri pravopisju nekatere besede izpregovoriti.

Dalje naj učitelj, katerega se to tiče, na to gleda, koliko je besednih plemen in katera so; dasi o njihovem številu še ni nič natančno dognanega. Kajti stari med njimi tudi Aristotel in Teodekt,⁴⁾ so le glagole, imena in veznike sporočili; se vé da, ker so menili, da je v glagolih pomen govora, v imenih njegova tvarina (kaj družega je namreč to kar govorimo, in spet kaj družega, o čemur govorimo) v veznikih pa za oboje vez, kateri se, kakor mi je znano, od večine konjunkcije imenujejo, pa ta izraz mi se dozdeva, da je bolj natančen prevod grškega σύνδεσμος. Polagoma se je po modroslovcih in posebno Stoikih število pomnožilo in so bili naj prej veznikom členci pridejani, potem

¹⁾ Kar Kvintilijan tukaj trdi, ni prav; ravno nasprotno je resnica. Scamnum (stolek) je nastalo iz debela scab (scando) in končaja num, in iz tega je nastala pomanjševalnica scabillum.

²⁾ Grški se glasijo te besede Pyrrhos, Phryges, Helena.

³⁾ stlocus, stlites. V klasični latinsčini se rabi locus, lites.

⁴⁾ Teodekt iz Fazelide v Lidiji, Aristandrov sin, rojen 380. pr. Kr., je bil učenec Izokrata, Platona in Aristotela, ki (Ret. III. 9, 9) Teodektovo retoriko omenja. Vendar dvomi Kvintilijan (inst. or. II, 15, 10), da li je spisal Teodekt ali Aristotel oni govorniški pouk.

predlogi, imenom pa apelacija, potem zaimek, potem deležnik, ki je z glagolom v zvezi, glagolom samim so bili pridejani prislovi. Naš jezik ne potrebuje člena, torej se razvršča na druga besedna plemena. Pa k prejšnim se pridruži medmet. Drugi so upiraje se le na zanesljive pisatelje osem plemen razločevali kakor Aristarh in v naši dobi Palemon¹⁾, ki so samostavnik ali poznamenbo imenu kot njegova podplemena prištevati. Oni pa, ki ime in samostavnik razločujejo, štejejo devet besednih plemen. Pri vsem tem so nekateri jezikoslovci tudi samostavnik od poznamenbe ločili, tako da znamenjuje samostavnik telo, ki se vidi in potipa, n. pr. hiša, postelja, poznamemba pa to, čemur eno ali oboje manjka n. pr. veter, nebo, bog, krepost. Priklopili so tudi medmet kakor eheu in besede, ki znamenjujejo, da se kaj zaporedoma godi kakor „po butarah“; kar se meni ne dopada. Ker mi je malo do tega, ali se sme *προσθηγορια* samostavnik ali poznamemba imenovati, in če jo je treba imenu prištevati ali ne, prepuščam onim na prosto voljo, ki si hočeje domišljevati.

Dečki morajo znati naj preje imena in glagole pregibati, kajti na drug način ne morejo sledečega razumeti; na to opozoriti tudi ne bi bilo treba, ako ne bi premnogi iz čistilakomne naglice s poznejšim pričenjali, pa s tem, da prednost dajejo, ako se učenci z ničevnim bliščem bahajo, so po skrajšanem poučnem navodu zaostajali. Če je pa kdo zadosti učen in želi (kar med tem navadno nič manj ne manjka) učiti, česar se je naučil, mu ne bo zadostilo pri imenih troji spol povedati in to, kar je dvema ali vsem skupno. Tudi ne bom onega, takoj za marljivega učitelja imel, ki bo na besede vkupnega spola, ki se epicoena imenuje, opozoril, pri katerih je vsakteri od obeh spolov po drugem izmed dveh očiten, ali na one, ki v ženski obliki može in v srednji ženske znamenjujejo, kakor Murena in Glycerium. Oni bistrourni in natančni učitelj bo izvod imen preiskaval, ki so tvorjena po telesnih lastnostih n. pr. Rufus, Longus; pri tej priliki bo naletel na imena, katerih pomen je bolj težaven n. pr. Sulla, Burrhus, Galba, Plautus, Pansa, Scaurus itd.; potem na imena kakor Agrippa, Opiter, Cordus, Postumus, ki so od slučajja poroda vzeta, in taka, ki izhajajo iz slučajev po porodu n. pr. Vopiscus. Tem sledijo imena kakor Cotta, Scipio, Laenas, Seranus, ki so iz različnih dogodkov nastala. Najde se, da so narodi, kraji in mnogo družega imena povzročili. Med robovi je ono pleme izginilo, ki se je imenovalo po gospodarju, od todi Marcipores in Publipores.²⁾ On naj tudi preiskuje, ali se nahaja pri Grkih pomen šestega sklona in tudi pri nas sedmega. Kajti če rečem hasta percussi (s sulico sem prebol), ne rabim pravega ablativa, tudi ne dativa, če to grško povem. Pa tudi v oziru glagolov ni nobeden tako neveden, da ne bi poznal doh,³⁾ načinov,⁴⁾ oseb in

¹⁾ *Palemon*. Kvint Remij Fanij Palemon, oproščenec iz Vicencije, je bil za časa cesarjev Tiberija in Klavdija slaven učitelj govornišva, pa izpriden in ošaben človek, tako da sta ona dva cesarja menila, da se njemu ne smejo dečki v vzgojo izročiti (Suet. gram. 23.) Scholije razprave k Invenalu (VI, 451 — VII, 215) nam pripovedujejo, da je bil Palemon učitelj Kvintilijanov. Besedna plemena, katera je Palemon razločeval, so bila: nomen, verbum, pronomen, numerale, conjunctio, praepositio, interiectio, adverbium.

²⁾ *Marcipores, Publipores* pomenja toliko, kolikor Marci pueri, Publii pueri (sožnjiki Markovi, Publjevi).

³⁾ *Položaj (genus)* je troji: Tvorni, srednji in trpni, katerim se še deponentniki pridružijo.

⁴⁾ *Kakovosti ali načini (quantitates)* so: Indikativ, Konjunktiv, imperativ, infinitiv, particip, gerundinum in supinum.

števil. To spada skoraj v ljudsko šolo in k navadni oliki. Torej bodo one besede nekatere motile, ki niso iz spregatve znane. Dá se namreč tudi domiti, ali so nekatere oblike deležniki ali glagolska imena, ker imajo v različni zvezi različni pomen, kakor *lectum* in *sapiens*. Nekateri glagoli so podobni samostavnikom, n. pr. *frauditor*, *nutritor*. Tudi v besedah „*itur* in *antiquam silvam*“ je neka posebnost izraževanja. Kajti kje bi se utegnila prva oseba k *itur* najti? Temu podobno je *fletur*. Drugače razumemo „*ut panditur interea domus omnipotentis Olympi*“, drugače „*totis usque adeo turbatur agris*“. Nahaja se še nek tretji način izraževanja n. pr. *urbs habitatur*, po tem se tudi pravi: „*campus curritur*“, „*mare navigatur*“. Tudi *pransus* in *potus imata* drug pomen nego li oblika kaže. Saj se nahajajo tudi glagoli, ki še cele spregatve nimajo, nekateri se spreminjajo v preteklem času, kakor *fero*, drugi nam rabijo samo v tretji osebi n. pr. *licet*, *piget*; nekateri se jednako spreminjajo, kakor samostavniki, iz katerih prislovi nastajajo. Kajti kakor *noctu* in *diu* pravimo *dictu* in *factu*. Saj so tudi to glagoli deležniku pripadajoči, vendar ne takošni, kakoršni so *dicto* in *facto*. (Dalje sledi.)

Slovniški pogovori.

Piše prof. J. P—a. v Ljubljani.

(Dalje.)

Kako neki naj bi bila oblika snidla po onih više navedenih primerih dokazana? Saj tvoré glagol *iti* in njegove sostave nepravilno to obliko in le pravih glagolov oblike dadó se po sličnih, sicer prav tvorjenih dokazati! Na kaj gre torej gledati pri tvoritvi? — No na kaj? pri deležniku glagola *iti* in njegovih sostav, da si ga pomnimo, pri tvoritvi iz drugih glagolov pa se mora vestno paziti na pravila Sedaj, ko veš, da le glagol *iti* in njegove sostave to obliko nepravilno tvoré, in so ti vsa pravila o tvoritvi tega deležnika znana, kaj misliš o oblikah: *rastel*, *rastla*, *rastlo* in *rasel*, *rasla* *raslo*?

Da ste obedve obliki pravilno tvorjeni: *rastel* iz nedoločnikove osnove *rast* iz *rastt* glagola *rasti* iz *rastti*, in *rasel* iz nedoločnikove osnove *ras* glagola *rasti*. V njunih osnovah nahajajoča se razlika hrani se v vseh drugih oblikah izven v nedoločniku.

Veš-li, zakaj se nedoločnikova oblika obeh osnov enako — *rasti* — glasi in piše?

Menda, nedoločnika *rastti* ne mogli bi glasovno popolnoma izrekovati, in pisava ne bila bi slovenska, kajti slovenska pisava ne pozna in ne trpi podvojenih glasov, niti soglasnikov, niti samoglasnikov, torej mora t v t utočiti in govori in piše se *rasti* mesto *rastti*.

Si-li že bral in slišal govoriti: *cvetel*, *cvetla*, *cvetlo*, *cvel*, *cvela*, *cvelo* in *cvetel*, *cvetela*, *cvetelo*?

Že.

Kako pa to razložiš?

Cvetel, *cvetla*, o in *cvel*, a, o tvorjena sta iz iste nedoločnikove osnove *cvet* glagola *cvesti* iz *cvetti*; prvi je tvorjen s spono e, ki pa v podaljšani besedi odpade, drugi pa brez spono e, in torej mora osnovni soglasnik t odpasti; *cvetel*, *cvetela*, *cvetelo* pa je tvorjen iz osnove *cvete* glagola *cveteti*, kojega osnovni e je naglašen in torej ne odpade, in bi se izrekati moral po pisavi: *evetel*, *evetela*, *evetelo*. Te oblike so le slovnično različne in pravilne.

Ni-li nobenega drugega razločka med njimi?

Nobenega drugega ne od slovniškega, radi tega se sme v vsakem slučaju dovoljno ta ali ona oblika uporabljati.

Mi veš li ti kakšen sličen primer navesti?

Vem. No? predel, predla, predlo in prel, prela, prelo; jedel, jedla, jedlo in jel, jela, jelo; slul, slula, slulo in slovël, slovëla, slovëlo.

Dosti. Kaj pa misliš o deležnikovih oblikah: žil, žila, žilo; živël, živëla, živëlo in živil, živila, živilo, so li pravilno tvorjene?

Da, prav, in sicer žil iz nedoločnikove osnove ži iz živ glagola žiti iz živti živël pa iz osnove živë glagola živëti in živil iz osnove živi glagola živiti.

So-li osnove ži iz živ, žive in živi glagolov žiti iz živti, živeti in živiti med seboj v kakšni zvezi?

Seveda, in to prav v tesni: osnova ži oziroma živ podaljšala se je po vrstnih sponah ë in i v osnovi živë in živi, in od tod troje glasniški ali slovniški različnih glagolov žiti iz živti, živëti in živiti.

So li ti glagoli samo slovniški različni ali tudi pomenski?

Glagol žiti in živëti sta le slovniški različna, glagol živiti je pa od obojih prejšnjih tudi pomenski nejenak.

Kako pa to?

Žiti je glagol, ki ne znači tvornega dejanja, ampak nekako stanje in je torej zaseben (subjektiven) glagol, isti pomen daje pa tudi osnovi živë glagola živëti spona ë, za katero se je prvotna osnova živ v osnove živë glagola živëti okrepčala; torej imata glagola žiti in živëti pri različni slovniški obliki enak pomen; vrstna spona i, za katero se je prvotna osnova živ v osnovo živi glagola živiti okrepčala, pa znači tvorno dejanje in tvori glagol prehajalen; torej je glagol živiti prehajalen glagol in ta razlika hrani se po vsej spregatvi, tudi v opisovalnem deležniku, torej deležnik živil ni samo slovniški od obojih prejšnjih različen, ampak tudi pomenski.

Kaj je pa z deležnikovimi oblikami: dal, a, o in dajal, a, o; mogel, mogla, o in moral, a, o; vidël, a, o in vidil, a, o; hotël, a, o in htël, a, o; minul, a, o; minol, a, o in minil, a, o?

Obliki mogel in moral ste isto tako prav tvorjeni, vsaka iz svoje osnove dal iz osnove da glagola dati in dajal iz osnove daja glagola dajati, in imate razven slovniške, tudi pomensko razliko, deležnik dal glagola dati rabi se namreč za dovršeno, in dajal glagola dajati pa za nedovršeno dejanje. Prav tvorjena sta tudi deležnika mogel in moral, vsak iz svoje nedoločnikove osnove, in to mogel iz osnove mog glagola moči iz mogti, in moral iz osnove mora glagola morati in njima je ta pomenska različenost, da se rabi deležnik mogel glagola moči v pojav zmožnosti, sposobnosti in moral glagola morati pa duševne potrebe in zahteve.

(Dalje sledi.)

Dopisi.

Iz Slovengradca. Tukajšno sicer malobrojno a gibčno učiteljsko društvo imelo je dne 31. oktobra t. l. v slovengraškem šolskem poslopiju svoje redno zborovanje. Predsednik gospod šolski ravnatelj Barlé pozdravil je zbrane ter izrazil svoje veselje, da so se društveniki kljub slabemu vremenu skoraj v polnem številu snidli. Predstavil nam je tudi novega uda gospoda Adamič-a iz Razborja, katerega smo z veseljem v naš krog sprejeli. Še večja je postala naša radost, ko nam je navzoči e. kr. okrajni šolski nadzornik gospod Trobej obljubil tudi za naprej društvo po močeh podpirati. Zatem prečital je gospod predsednik pismo e. kr. okrajnega glavarstva Slovengraškega, v katerem se društvu izreka priznanje in hvala za čestitanje k preslavnemu godovanju Nju Veličanstva našega presvitlega cesarja. Burni živio-klici sledili so temu oglasu.

Zatem je gospod Vrečko, nadučitelj iz Šent Ilja razpravljajal o vprašanju, kako vzgojuje ljudska šola k snažnosti? V svojem jednatem in tudi precej šaljivem govoru opisal nam je najpoprej žalostne razmere domače hiše v oziru snage ter naštel in pojasnil potem razna sredstva, katera naj bi učitelj pri vzgojevanju te lepe lastnosti rabil. Govor bil je vsem zelo všeč in marsikateri si je kakšno zdravo zrnce iz njega prisvojil. Konečno smo se razgovarjali, katerih črkovnih oblik bi se posluževali, da bi dosegli enakolično črkopisje v tem okraju, ter kako bi v okoliščini prišli raznim sitnostim, koje narastejo mnogokrat iz preseljevanja učencev. Zedinili smo se tako daleč, da se bomo pri pisavi raznih črk le z malimi spremembami po Mikložičevi slovenski in nemški začetnici ravnali.

Prihodnje zborovanje imeli bomo dne 27. decembra t. l., h kateremu pričakujemo tudi gospoda kolega, ki se še iz nam neznanih nagibov do sedaj ni nobenega zborovanja udeležil.

Torej na srečno svidenje, pa brez šib!

M. V. Hočki.

S Krasa. Kakor je bilo uže naznanjeno v cenjenem „Popotniku“, zborovalo je našo učit. društvo 13. oktobra v Dutovljah.

Pri zborovanju je bilo 19 učiteljev in 6 učiteljic, kojim je g. predsednik o svojem kratkem nagovoru zaklical: dobro došli! ter izrazil radost in zadovoljnost vsled obilne udeležbe. — Za tem je prebral g. tajnik zapisnik slednj. zborovanja, ki se je sprejel z naslednjo važno opazko.

Pred kratkim je bil naše društvo zaprosil g. Janko Leban, da bi založilo njegovo izvirno literarno delo „Iskrice“, koje obsega pesmice in krajša berila za mladino; a v ta dan nam je povedal, da mu bode skoro mogoče na vlastne troške izdati I. zvezek imenovane knjižice. Obljubili smo podpirati ga pri tem prepotrebem in koristnem podjetju, vplivati, da se knjiga tudi mej šol. mladino razprodá. Ako bo to novo delo g. spisatelja priporočljivo, nakupi tudi naše društvo nekoliko iztisov, razdeli to razmerno šolam, koje bodo imeli potem učitelji podariti vzglednim, pridnim učencem, ali pa za šol. knjižnico.

O rabi slov. pravilnega prihodnjika v Goričanih je poročal g. Kosovel. — G. Ant. Benigar je nadaljeval o „podrobnem učnem načrtu kmetijstva“ v nad. tečaju. Referat je bil enoglasno sprejet s predlogom: naj se določi okrajna šol. svet, kajti najbrže bo letošnja okrajna učit. konferenca razpravljala o tem predmetu. — S predavanjem „misli o učitelju“ si je g. M. Kanté pridobil splošno zaupanje nadarjenosti in brezmejne pridnosti. Ves zbor se je kaj pohvalno izrazil in g. predsednik je referentu čestital.

Mej raznimi nasveti in predlogi je pomniti, da smo sklenili prositi deželni zbor, odposlati skupno peticijo z učit. dr. goriškim in tominskim o zboljšanju učit. razmer; dalje, da smo proglasili gg. Beningarja in Kanteta našim prih. zastopnikom v okrajni šol. svet. Spomina vredno je pa v tem zborovanju imenovanje g. Jan. Lego-ta prvim častnim članom tega društva. Slava možu! Ob 1. uri popoldne je g. predsednik zaključil zborovanje s trikratnim živio na presv. cesarja.

Od Adrije, 7. novembra. C. kr. okrajni šolski svet v Sežani je v svojej rednej seji od dne 27. oktobra imenoval stalnim učiteljem naslednje gospode: Jakob Starca v Gorjanskem kraj Komna, Alojzij Vrča v Šempolaju pri Nabrežini, Anton Kosovela v Dutovljah, Ivan Ravbarja v Velikemdolu kraj Komna in gospodično Mileno Šarf, učiteljico v Lokvah. Sklenil je tudi uvrstiti šolo za silo v Kobiljej glavi mej redne ter za to razpisati službo III. vrste.

Letos se na Goriškem obnovè volitve za okrajne šolske svete. Res pri nas nimajo te volitve tolike važnosti, kakor imajo na Štirskem, Koroškem ali kakor so imele pred leti na Kranjskem, vendar vsakodó se zaveda, da i te volitve imajo kolikor toliko tudi pri nas svoj pomen. Lepo je slišati, da se učitelji svojega poklica zavedajo, še lepše je slišati, da se prijateljski pogovore in določijo pred konferenco, koga hočejo voliti zastopnikom v okr. šolski svet; a

žalostno je tudi slišati, da nekoji tovariši se potem privatnim potom oblastno obnašajo in na svojo roko proti večini rujejo ali celo po volitvi v javnosti trobijo posameznega kolega slabosti. Gospodi kolegi, bodimo možje in ne razpravljajmo svojih slabosti po javnem časopisju, ampak pomirimo se privatnim potom. Tako je dostojno!

Tako ravnajo možje, katerim je mar stanovski ugled! Tovariši primorski, povdarjajte to in ne zabite, da se nam je bojevati dostikrat za važne reči — za našo eksistenco; ne rušimo toraj radi osebnih malenkostij lahkomiselnost naših močij, naše — sloge!

Letos je bilo nekaj mest na državnih ljudskih šolah na Primorskem novo namestiti. Pričakovali smo v to razpis natečajev, kakor to velevala postava, ker marsikateri učitelj je hotel svojo srečo poskusiti, ter v veselje nadi, da si svoje gmotno stanje zboljša, za izpraznjena mesta prositi. A razpisov ni bilo, ampak vis. ministerstvo imenovalo je meseca julija dva učitelja na državnej nemški deški šoli v Trstu brez razpisa. Mesca septembra pa enega v Gorico na c. kr. deško šolo in enega v Koper na slovensko vadnico — tudi brez konkursa. Na slednji zavod je prišel laški učitelj ki niti besedice slovenski, ne slovanski ne zna. On ostane kot c. kr. okr. š. nadzornik na odpustu, nadomestuje ga pa mlada učit. moč — letošnji abiturient koperski, ki ima kandidate praktične metodike (!) učiti in je za praktične nastope pripravljati!! Sapienti sat!

Radovanov.

Novice in razne stvari.

[Presvitli cesar] podaril je kr. šolskemu svetu v Gomilskem bl. Celja 200 gld. za zgradbo nove šole.

[Novo metrično računilo iz ploščic] izumil in priredil je profesor na tukajšnjem učiteljišču, g. Luka Lavtar in spisal o njem kaj inštruktivno brušurico, iz koje razvidimo, da je to računilo visoko nad vsem, kar se je do sedaj v tej stroki izumilo in da se nikakor ne sme zamenjavati z drugimi učili te vrste, kojih nam dokaj prinaša vsako leto. Novi stroj je dosedaj edino nam znano računilo, ki stoji trdno na podlagi zakonov mišljenja, in prepričani smo da je prihodnjost njegova. Prostor nam ne dopušča, da to učilo natančneje popisujemo. Mogoče da storimo to v jedni prihodnjih števil. Za to pot smo hoteli le opozarjati č. tovariše na novo prikazen in na brušurico, ki poda ob jednem tudi navod, kako z računilom ravnati. Brušurica, ki bodi vsem č. gg. tovarišem najtopeje priporočena, stane 40 kr. in se na njo naroča pri gosp. pisatelju. Aparati (okoli 10 gld.) pa se naročujejo po naslovu Orešnik & Prossinagg, Wien I, Bürgerstrasse 12, kjer se tudi na zahtevanje dobó ceniki s podobami brezplačno.

[Našega rojaka g. A. Bezenška] imenoval je knez Ferdinand z ukazom št. 92, dne 21. pret. m. profesorjem najvišje kategorije (to je prvega reda) na gornjej realnej gimnaziji „Aleksandra I.“ v Plovdivu, kakor poroča Sofijski „Državni vestnik“ v poslednjej številki.

[Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani] je imelo dne 26. oktobra svojo XIV. sejo. Navzoči: Prvomestnik prof. T. Zupan. Odborniki: Dr. vitez Bleiweis, Mat. Močnik, Ivan Murnik, Luka Svetec, dr. J. Vošnjak, Ant. Žlogar, Ant. Žumer. Prvomestnik blagajnik in tajnik poročajo o tekočih zadevah družbinih. — Od zadnje seje se je ustanovilo 5 novih podružnic, nekaj pa se jih snuje. — Gledé družbinih otroških vrtcev se potrebno ukrene. — Dovolj se podpora trem šolam ob jezikovni meji in nekaj majnjih svot za učne pomočke. — Sklene se naprositi gg. poverjenike Mohorjeve družbe, da bi blagohotno pospeševali namene Ciril-Metodove družbe.

[Štritarjevih zbranih spisov] je do sedaj izišlo 20 zvezkov.

[Cesarjevič-Rudolfovo sadjarsko društvo za spod. Štajer] izdalo je pred kratkim I. poročilo o svojem delovanju. Iz njega povzamemo, da šteje društvo 452 družtenikov, katerim je razdelilo za časa 6letnega obstanda nad 2000 mladih drevese in nad 70.000 sadežev in cepik. Mi društvu želimo tudi na dalje najboljši uspeh zlasti pa, da se mu število družtenikov najmanj podvoji.

[Uradna učit. konferenca.] 19. decembra ima učiteljstvo sežanskega šolskega okraja uradno konferenco s tim-le dnevnim redom: 1. Poročilo c. kr. okr. nadzornika. 2. Podrobni načrt iz kmetijstva za nadaljevalni tečaj — na podlagi „Kmetijskega berila“ Kramerjevega; — referent Ant. Benigar, nduč. 3. Ponašanje otrok v šoli in zunaj iste, vzroki slabega ponašanja in sredstvo to odpraviti. 4. Poročilo bibliotečne komisije. 5. Volitev dveh zastopnikov v okr. šolski svet. 6. Volitev stalnega odbora. 7. Volitev bibliotečne komisije.

[„Kratka zgodovina pedagogije.“] Pod tem naslovom je prišlo na svetlo nekaj ponatisov (iz „Učit. Tov.“) daljšega spisa, ki se (po 70 kr.) dobiva pri pisatelju Iv. Lapajni, šolskem ravnatelju v Krškem, in se priporoča zlasti učiteljem in pripravnikom.

[Kaj naj se naše hčere učé?] Nek ameriški list odgovarja na to vprašanje tako-le: Dajte jim redno šolsko omiko. Učite je dobro kuhati, prati, nogovice plesti, gumbe prišivati, delati lastno obleko in dobre srajce. Učite je kruh peči in da se z dobro napravljenimi jedili mnogo prihrani za zdravila. Učite je, da ima dolar sto centimov in da le oni štedi, ki manj izda, nego ima dohodkov in da mora obožati, kdor drugače ravna. Učite je, da je plačana obleka iz katuna lepša, nego svilnata, če je vzeta na upanje, da je okrogel, poln obraz več vreden, nego petdeset bledičnih lepotic. Učite je nositi dobre, močne čevlje. Učite je kupovati in preračunavati, če se račun strinja. Razložite jim, da se po božji podobi ustvarjeno telo le popači, če se preveč stiska. Učite je zaupanja v samo sebe, lastne pomoči in delavnosti. Učite jih, da je delavec s predpasnikom več vreden, če tudi nema groša, kakor sto bogatih in imenitnih postopačev. Učite je tudi godbe, shkarstva in umetnosti, če imate dosti denarja; toda jim morati dobro ustisniti v glavo, da so to le postranske stvari. Razkladajte jim, da je bolje peš sprehajati se, nego se pa voziti, in da so divje cvetlice lepe za onega, ki je pazno ogleduje. Učite je zaničevati vsako navideznost in govoriti resnico. Razjasnite jim, da sreča v zakonu ni zavisna od bliščeče vnajnosti in premoženja soproga, marveč od njegovega značaja. Če ste je vse to naučili, je brez skrbi lahko omožite, in bodo gotovo v zakonu srečne.

[Slovenski šaljivi koledar] za prestopno leto 1888. priredila in ravno-kar izdala je tiskarna Dolenc v Trstu. Koledar na veliki 8° prav okusno tiskan in z mnogimi podobami ozaljšan, obseže na 112 str. marsikaj poučljivega, zanimivega in kratkočasnega, ter je vreden, da ga priporočamo. Dobi se v tiskarni Dolenc v Trstu in stane 40 kr.

Naznanilo. „Popotnikov koledar za slov. učitelje 1888“ se pridno tiska in se začetkom prihodnjega mesca gotovo razpošiljati prične. Ker nam je od 1. letnika precej komadov ostalo, smo dali letos le nekaj več izvodov tiskati, kakor smo jih lani razpečali. Kdor torej koledar s popravljenim in zelo popolnanim šematizmom šol in učiteljev po vsem Slovenskem (cena 1 gld. 20 kr. s poštnino vred) želi, naj se zanj o pravem času oglasi pri Upravištvu „Pop.“, Maribor, Reiserstr. 8.

Štv. 650.

Dve podučiteljski službi

in sicer: ena na trirazrednici pri sv. Tomažu, IV. plačilnega razreda, — in ena na dvo-razrednici na Humu (Kulmburg) IV. plačilnega razreda in s prosto sobo, se umeščate.

Prosilci, nemškega in slovenskega podučevanja zmožni, naj vložijo svoje prošnje do 1. januarja 1888 pri dotičnem krajnem šolskem svetu.

Okr. šolski svet Ormož, dne 16. oktobra 1887.

Predsednik:
Marek s. r.

Izdajatelj in urednik M. Nerat.

Tisk tiskarne sv. Cirila v Mariboru.